

olan bu eserin bütünü itibarıyla özellikle yabancı ilgililer ve okurlar için önde gelen bir kaynak olarak değerini uzun zamanlar muhafaza edeceğine inanmaktayız.

Kemal Beydilli

Francis W. Carter (ed.), *An Historical Geography of the Balkans*, Academic Press (London), 1977, XXVI 599 sayfa.

Londra Üniversitesi'nin University College ve School of Slavonic Studies'inde coğrafya profesörü (ve 1972 yılında yayınlanan *Dubrovnik (Ragusa): A Classic City-State*'in yazarı) Dr. Francis W. Carter'in yönetiminde çeşitli ülkelerin tarihçi, coğrafyacı, arkeolog ve sosyologlarının bir araya getirildiği, ülkelerarası ortak çalışmaya örnek bir eser: Balkanların çeşitli bölge ve milletlerinin tarihi coğrafyası.

Carter'in Giriş bölümünde (s. 1-24) belirttiği üzere Balkanlar, bölge olarak günümüz devletlerinden Yugoslavya, Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'nin Trakya'sıyla sınırlanıyor. Zaman bakımından da prehistoryaya uzanıyor.

Tarihî coğrafya, geçmişin coğrafyalarını incelemek, zaman içinde coğrafya değişikliklerini aydınlatmak olduğuna göre, Dr. Carter'in böyle bir çalışmada coğrafyacıları önde tutması doğaldır. Tarihçi, coğrafyacı'nın yöntemlerini, coğrafyacı da tarihin araçlarını kullandıkları sürece istenilen hedefe ulaşmak zor değildir. Ancak, Avrupa'da gelişen tarihi coğrafya çalışmaları ülkemizde istenilen düzeye gelmemiştir. Gerçi, belirli bir bölge üzerinde yoğunlaşan tarih araştırmalarının sayısı bir hayli artmıştır, ama Carter'in özlediği tarihi coğrafya halâ sahibini beklemektedir. Belki de toprak, tarihçilerin gözünde, üzerinde sadece olayların geçtiği bir sahne gibi görülmüş, ünlü tarihçi F. Braudel'in sergilediği gibi, coğrafya çizgileri, suskunluklar, tekrarlanan hareketler, adeta unutulmuştur.

Carter, batı Balkanlarda (bugünkü Yugoslavya'da) Osmanlı görüntüsünü şöyle özetlemekte: «Türk egemenliğindeki batı Balkanların tarihinin en büyük problemlerinden biri, kentlerin ve kent ekonomisinin oynadığı roldür. Bilgiler vardır, ancak yorumlamalar farklı. Kaynak materyal temelde iki tür olarak gösterilebilir: çağdaş seyyahların değerlendirmeleri, coğrafi betimlemeler; ve pek çoğu henüz incelenmemiş sayısız türk arşiv malzemesi. Bundan da öte, kentteki gelişmeleri (minâre sayısı,

medreseler, hamamlar, tüccarlar, dükkânlar, kiliseler v.b.) anlamamıza yardımcı olabilecek detaylı yazılı kayıtlara sahip olmalarına rağmen Türk yönetimine tanık olan pekçok şehir ayrıntılı araştırma beklemektedir» (s. 176).

Bu derleme eserde tek Türk temsilci, incelemesinin yayınlanmış biçimini göremeden aramızdan ayrılan tarihçimiz Cengiz Orhonlu'dur. Orhonlu burada, Balkanların, Bartınlı İbrahim Hamdi'nin *Atlas*'ındaki görüntüsünü vermektedir. Ve, bu arada, XVIII. yüzyılda Osmanlılar arasında coğrafya bilgisinin durumu yansıtmıştır.

Dr. Carter'in yayına hazırladığı bu eser, Giriş bölümü dışında şu incelemelerden meydana gelmektedir :

John Nandris, *The Perspective of Long-term change in South-east Europe* (s. 25-57) ;

J.L. Bintliff, *New Approaches to Human Geography, Prehistoric Greece: A Case Study* (s. 59-114) ;

G. Skrivanic, *Roman Roads and Settlements in the Balkans* (s. 115-145) ;

F.W. Carter, *Brac Island, Dalmatia: A Case for Sequent Occupance?* (s. 239-270) ;

Cengiz Orhonlu, *Geographical Knowledge Amongst the Ottomans and the Balkans in the Eighteenth Century According to Bartınlı İbrahim Hamdi's Atlas* (s. 271-292) ;

Peter S. Koledarov, *Ethnical and Political Preconditions for Regional Names in the Central and Eastern Parts of the Balkan Peninsula* (s. 293-217) ;

David Turnock, *The Industrial Development of Romania from the Unification of the Principalities to the Second World War* (s. 319-378) ;

M. Sivignon, *The Demographic and Economic Evolution of Thessaly, 1881-1940* (s. 379-407) ;

Veljko Rogic, *The Changing Urban Pattern in Yugoslavia* (s. 409-436) ;

George W. Hoffman, *The Evolution of the Ethnographic Map of Yugoslavia: A Historical Geographic Interpretation* (s. 437-499) ;

Richard I. Lawless, *The Economy and Landscapes of Thessaly During Ottoman Rule* (s. 501-533) ;

John B. Allcock, *Aspects of the Development of Capitalism in Yugoslavia, the Role of the State in the Formation of a 'Satellite' Economy* (s. 535-580).

Seçilmiş bibliyografya ve Dizin'in yanında zengin harita, plân, fotoğraf ve istatistik koleksiyonunu da içeren bu derleme için Dr. Frank Carter'i kutlamak gerekir. Kitaptaki çalışmalar Osmanlı tarihinin Balkan görüntüsü için tam bir el kitabı niteliğindedir.

Salih Özbaran